UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Expedita Juris Divini, Natvralis, Et Ecclesiastici Moralis Expositio

Tamburini, Tommaso

Coloniæ Agrippinæ, 1665

De Constitionibus Pontificijs circa Censuum creationem. Caput V.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40132

Visual Library

reddita facile conſumitur, &c. Ita in caſu Cenſus, &c.

a Nav. in comment. de Vſur. n. 78.

3. Non approbo *a* Navarrum dicentem in hoc pacto: ut illud ſit licitum, debere pretium Cenſus augeri: non approbo, inquam, quia hoc pactum eſt imbibitum in ipſo contractu Emptionis, ut ſcilicet, qui velit eandem rem, quam vendidit, redimere, totum pretium offerat, ſicut totum obtulit, qui emit.

b Lopez l. 1. de cõtr. c. 59 Garſia. de contr. c. 28. contra Bannes, alioſque.

4. Rectè autem Loppez *b*, aliique notant, Cenſum poſſe emi cum ejuſmodi pacto, etjam poſt Bullam Pii V. quia Pius id nunquam prohibuit. Illud tamen fateor, ſi alicubi ſit legitima conſuetudo, vel lex Municipalis, ut redimatur per partes, eſſe ſervandam ſi non appareat clarè injuſta, quia leges, & conſuetudines juſtæ ſemper ſunt obſervandæ.

6. Denique ex ratione hujus primi dicti inferri facilè poteſt, etiam ſi pactum redimẽdi totum ſimul non præceſſerit; tamen totum ſimul; & non per partes eſſe ex ſe Cenſum *c* redimendum, quia, ut dictum eſt, id poſtulat ipſa natura retrovenditionis.

c Leſsius l. 2. c. 22. n. 73. Mol. l. c.

6. Dico Secundo, poſſe nihilominus poni pactum, ut poſsit redimi per partes, & id ſolum declaravere Martinus, & Calliſtus, dum contractus Cenſus continentem hoc pactum approbaverunt; non enim reprobarunt, ſi hoc non contineret. Ratio eſt, quia non apparet, undè id ſit illicitum, cum ſit in favorem Venditoris, cui rationabile eſt favere, utpotè, qui ſubeat onus ſolvendi penſionem quotannis.

d Nav. in comment. de Vſur. n. 101. Summa Cor. 2. p. trac. de Cenſ. n. 13 & 16. Montalin. in lucernæ anima c. 38. §. 6. n. 14.

7. Multi Doctores *d* putant abſolutè poſſe Cenſum redimi per partes notabiles, ut per medietatem, per tertiam, per quartam, &c. non autem per partes minimas, & quidem Romæ ſic fieri dicit Montalinus, *e* Sed certè id, ſi ita eſt, confirmat, quod modo diximus, ſervandam eſſe legitimam conſuetudinem.

§. VII.

Pactum de redimendo cum eadem Moneta.

e Montal. l. c.

f Leſſ. l. 2. c. 22. dub. 8.

1. QUoad pactum de redimendo cum eadem, vel cum diverſa moneta, nihil occurrit dicendum præter id, quod latè docet Leſſi. *f* nimirum per ſe, & abſtrahendo ab aliquo lucro ceſſante, non licere, ſi afferre eandem, vel diverſam ſit novũm gravamẽ, quod aliundè non recompenſetur, quia ſatis eſt Venditori, ſi juſta, & æquivalenti moneta retrovendat.

2. Quod ſi gravamen aliundè compenſetur, vel ſit æquale periculum, quod creſcat, vel decreſcat valor monetæ, tunc licere etiam in terminis *Bullæ* Pii V. quia eſt novus contractus ſortis, mihi dubium non eſt, legique poteſt Delugo. *g* Addit *h* Bonac. Cenſum extingui poſſe, etiam aliis rebus, quibus tamen Cenſuiſta contentus ſit, loco pecuniæ; idque etiam poſt Bullam Pii V. quia Pontifex, eſto voluerit numeratam pecuniam in conſtitutione Cenſus, de qua tamen re inferius dicam, tamen in conſtitutione id ſolum voluiſſe, non in extinctione, tenendum eſt. Atque hæc de ejuſmodi pactis ex natura ipſorum licitis. Videamus nunc, an adſint aliquæ leges in contrarium.

g Delug. d. 17. n. Iuſt. ſe. 11.

h Bonac. d. contr. 3. qu. 4. p. un. n. 41. V. Adve. 2.

CAPUT V.

De Conſtitutionibus Pontificiis circa Cenſuum creationem.

QUinque Pontificum Bullæ, qui de hac re diſpoſuerunt, ſunt hic præcognoſcendæ.

MARTINUS V. & CALLISTUS III.

Primo enim Martinus V. & ſecundo, non multo poſt, idem, quod Martinus, approbavit Calliſtus III. per Conſtitutiones, quæ habentur in titulo de Emptione, & Venditione inter Extravagantes. Sed, quia hi Pontifices non requirunt eas conditiones in ſuis Bullis appoſitas & ad Juſtitiam Cenſus, ſed ſolum declarant, Cenſus cum illis conditionibus creatos, eſſe licitos, ut ſentit Mol. *i* (quicquid dicat Navarr. *k*) ideo de his non eſt, cur fuſius ſit à nobis agendum.

i Mol. d. 389. Tol. 5. cap. 46. fine.

k Nav. in comment. de Vſuris n. 72.

NICOLAUS V.

2. Tertio, Nicolaus V. anno 1452. ad petitionem Alphonſi Primi Regis utriuſque Siciliæ edidit circa conſtitutionem Cenſuum in illis Regnis Bullam requirentem quatuor conditiones, ſed de hac Bulla latè mox,

utpotè

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

utpotè ad nos Siculos maximè pertinente, diſputabimus; hic autem fuit ſolum innuenda, ubi cæteras Bullas afferimus.

PIUS V.

3. Quarto, Pius V. anno 1569. edidit Conſtitutionem, quæ incipit: Cum onus Apoſtolicæ, & eſt 82. in Bullario Romano, in qua requirit ferè decem & ſeptem conditiones, quarum certè plurimæ non requiruntur ex natura rei in Cenſuum conſtitutione. Quarè, ubi ea non eſt promulgata, vel recepta, non obligat, ſicuti non obligant cæteræ leges poſitivæ, ubi receptæ non ſunt. Et ſanè hanc Pii Bullam non obligare in Gallia, nec in Germania, nec in Belgio, in quibus Regnis hæc Bulla non fuit promulgata, nec uſu recepta, docet Leſſ. *a*, nec in Regno Caſtellæ docet Molina *b*, nec in Regno *c* Siciliæ, nos docebimus cap. ſequenti pluribus. Solum ergo in terris Pontifici ſubjectis, & ubi fuerit fortè promulgata, receptaque, obligabit. Quod ſi ex parte fuerit recepta, ex parte obligabit, ut habet *d* Leſſ. & ut patet ex illo vulgari principio, quod leges juſtè, legitimeque receptæ vim habent obligandi. At, ſi aliquo in loco, neque hæ, neque aliæ ſint leges, vel conſuetudines legitimæ in conſtituendis Cenſibus, ſatis erit ſervare legem naturalem, quæ tantummodo æqualitatem inter Cenſus, & pretium requirit, ut mox iterum dicam in 4. conditione.

a Leſſ. l. 2. c. 22. dub. 99.
b Mol. d. 394. n. 1. fine.
c Leſſ. l. c. nu. 99.
d Leſſ. l. c. nu. 100.

Denique non eſt improbabile, quod affirmat Valent. *e* ex Navarro, hanc Pii V. Conſtitutionem procedere ex præſumptione uſuræ, & ſic non obligare in foro conſcientiæ eum, qui conditiones in illa præſcriptas non ſervat, ſi cæterum ſervet eas conditiones, quæ requiruntur ex Jure naturæ.

Notat tamen, & merito ibidem Valen. obligari Judices, etiam in conſcientia, ut in locis, ubi ea viget, non admittant in Judicio emptiones Cenſuum aliter, quam dicta Conſtitutio jubet.

e Val. T. 3. d. 22. d. 5. qu. 22. p. 2. V. Quanquã probabiliter ſed negat Leſſ. l. 2. c. 22. n. 100.

Pertinet autem ad ulteriorem doctrinam, conditiones à Pio V. requiſitas hic breviter percurrere, ut percurrit Cœleſtinus, *f* aliique breviter, nam cæterum Duardus integrum volumen de his ſcripſit Tom. 1. & 2. *de Cenſibus.*

f Cæleſt. tr. 12. de Cenſ. c. 3. Summa Cor. de Cenſib. aliique.

4. Prima ergo conditio eſt, ut Cenſus, non conſtituatur, niſi ſupra rem immobilem.

5. Secunda, nonniſi ſupra rem certam, quæ nominatim certis finibus ſit deſignata.

6. Tertia, ut, nonniſi ſupra rem fructiferam, & quidem rationem habendo unius anni pro alio, ut notat Bonacina. *g*

7 Quarta, ut integrum, totumque pretium Cenſus numerato ſolvatur coram Notario, & Teſtibus.

Hic nota cum Sà, *h* aliiſque, eſſe nihilominus licitum in conſcientia, etiam in terminis hujus Bullæ (eſto neget Filliuc. & Salas apud eundem) conſtituere Cenſum de pecunia antea debita, vel tradendo, tempore, quo celebratur ipſe contractus Cenſus, aliquas merces in pretium, vel non ſtatim data pecunia, ut etiam licitum eſſe, ex penſionibus Cenſus non ſolutis augere Cenſum antiquum, vel novum conſtituere.

g Bonacin. de contr. d. 3. q. 4. p. un. nu. 21. V. Addo, non opus eſſe.
h Sà, Megala Mald. aliiq; quos citat, ſequiturque Diana p. 9. tr. 8. reſ. 44.

Ratio horum eſt, quia ideo requiritur à Pontifice, ut pecunia ſit numerata, ne fiant fraudes, & uſuræ, quarè, ſi illæ verè abſint, ejuſmodi numeratio non obligabit in conſcientia.

8. Quinta, ne deducantur in pactum anticipatæ penſiones, ideſt, ne Venditor cogatur ſolvere penſionem temporis nondum elapſi.

9. Sexta, ne Venditor obligetur ad caſus fortuitos, ad quos ex natura contractus non tenetur.

10. Septima, ne addatur pactum, quo non poſſit Venditor vendere, cui voluerit rē Cenſui ſubjectam. nec pactum ſolvendi aliquid Emptori pro facultate vendendi, quam dare ſibi reſervaverit idem Emptor, quod ſolet juſtè apponi in Cenſu Emphyteutico, vocaturque Laudemium.

11 Octava, nè fiant pacta, quibus Cenſuarius ob moram ſolvendi teneatur ad intereſſe lucri ceſſantis, aut ad ſolvendas expenſas, quas fortè faciet Emptor ad exigendam penſionem.

12. Hic nota duo. Primum, hanc octavam conditionem addidiſſe Pontificem, ut removeret omnem anſam uſuræ, nam cæterum jure naturæ tenetur Venditor reſarcire omnia damna, quæ Emptor pateretur, & expenſas, quas fortè fecerit (ſed neceſſarias) ad ſuam penſionem acquirendam. Quarè ab hac obligatione Pius V. Cenſuarium nequaquam liberat, undè fit, ut ſemper

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

poſſit Emptor hæc damna petere à Judice, & per ſententiam habere recompenſationem, & Cenſuarius ſemper obligetur, etiam ante ſententiam, illas recompenſate, &c. Ejuſmodi mora ſolvendi, quid & quatenus operetur, vide in noſtro Decalogo lib. 8. Tr. 3. cap. 8. paragr. 3.

13. Secundò nota, Emptorem poſſe licitè exigere à Venditore pignora, & Fideijuſſiones, tum pro penſione, tum pro evictione, id eſt pro periculo, quod ſubit Emptor. nè, propter aliquod Jus alterius evincatur, ſeu auferatur ab ipſo Jus ad prædium; ſeu ad prædii fructus, quod Jus ipſe Emptor emerat; & ut ſecurius penſio annua ipſi ſolvatur. Ratio horum eſt, quia ex una parte de jure naturæ habemus, ut quilibet rem ſuam, quanta poteſt ſecuritate tractet, & ex alia, Pius V. hæc non prohibuit.

14. Nona, nè fiat pactum, ut ſi non ſolvatur penſio, teneatur Cenſuarius ad aliquam pœnam, vel ad amittendam rem Cenſui ſubjectam.

15. Hic nota duo. Primò, pœnam aliquam moderatam, & proportionatam non eſſe contra Juſtitiam ex natura contractus, ut ſuperius admonui.

Secundò, errare Notarios, ſi ubi recepta eſt hæc Bulla apponant pœnam, quam vocamus commiſſi, id eſt qua amittatur res, ſi penſio non ſolvatur: hi enim confundunt Cenſum reſervativum, in quo poteſt poni talis pœna, cum conſignativo, de quo loquimur, in quo non poteſt, ubi hæc Bulla Pii V. eſt recepta, nam cæterum ex natura contractus poſſe illam poni dixi ſupra, *a* & iterum infra *b* dicam.

a *Supra c.* 24. §. 4.

b *Infra c.* 6. §. 1. *n.* 6.

16. Decima, ne penſiones annuæ non ſolutæ, vel non ſolvendæ augeant Cenſum antiquum.

17. Undecima, nè ex illis alius creetur.

18. Notat autem *c* Molina, hanc conditionem involui in quarta modo dicta, ex vi cujus præſens debet eſſe pecunia, qua conſtituitur Cenſus, ut nos jam ibidem explicuimus.

c *Mol. d.* 390.

19. Duodecima, ne fiant pacta, quibus aliqua onera cogatur ſolvere is, qui ex natura contractus ad ea non obligabitur, ſi v. gr. qui emit, debet ſolvere Gabellam, nè imponatur hoc onus ei, qui cenſum vendit, nec contra, ſi debet, qui vendit, imponatur ei, qui emit. Pari modo, ſi Tributum v. g. ſuper prædium ſuum Cenſuarius reddebat Principi, nè id imponatur Emptori: tributa enim ſolvuntur à Domino feudi, qualis eſt nunc cenſuarius.

20. Decimatertia, ut pereunte, ſine culpa cenſuarii, re ſubjecta cenſui, cenſus omninò pereat.

21. Decimaquarta ut pereunte ex parte ita ſcilicet, ut non produci fructus poſsint ſufficientes, niſi ad partem penſionis, cenſus etiam ad partem ſolum debeatur.

21. Decimaquinta, ut ſemper cenſus ſit redimibilis, reddito eodem pretio. Vide. quæ dixi ſupra c. 4. paragr. 1.

23. Decimaſexta, ut ſi Venditor cenſus, ſeu cenſuarius velit cenſum redimere, ſeu extinguere, debeat monere Emptorem antè duos menſes, & tunc poſt denunciationem poſſit eum cogere intra annum, ut cenſum extinguat, quò elapſo cogere amplius non poſsit.

24. Has denunciationes non eſſe neceſſarias in Terris non ſubjectis domino temporali Ecçleſiæ, docet *d* Molina. Notant item merito nonnulli, ſi Dominus cenſus nolit obſtinate extinguere cenſum, pretium accipiendo, poſſe cenſuarium tunc, coram Notario, & Teſtibus, pretium deponere, admonito Domino cenſus, nam ſic liberabitur cenſuarius ab onere ſolvendi amplius penſionem.

d *Mol. d.* 391. *Clauſ.* 10. *fine.*

25. Decimaſeptima, nè Emptor poſsit ob ullas cauſas ab invito cenſuario repetere pretium, ſeu capitale, ne in pœnam quidem, non ſolutæ penſionis.

Ex hac conditione vides cenſum debere ſemper eſſe irredimibilem ex parte Emptoris, & debere ſemper ex parte Venditoris redimibilem eſſe. Id eſſe ex lege poſitiva, non de Iure naturæ, ſi proportionatum ſit pretium dixi ſupra c. 4. paragr. 1. & 2.

26. Poſtremo, cenſus ſine his conditionibus creandos à tempore publicationis hujus Bullæ, quæ fuit 1568. menſe Februarii, ut fæneratitios haberi vult Pius V. ſaltem in foro externo (ſemper intellige, ubi ea recepta eſt) nam quid in internò, ſæpe innui ſuperius, & mox iterum *e* dicam.

e *Mox nu.* 31. & *infra c.* 6. §. 1. *nu.* 4.

27. Hactenus ex Pii V. conſtitutione, in qua tria denique notare operæ pretium eſt. Primò, multos cum Farinaceo *f* exiſtimare, ſi in contractu Cenſuali deſit ali-

f *Farin. conſ.* 54. *n.* 20. & *lib.* 1. *deciſ.* 10. *n.* 4.

qua

qua ex his conditionibus non magni ponderis, quæque non ſit deſtructiva contractus, ut, ſi contractus non celebretur coram Teſtibus, & Notario, aut non per ſcripturam publicam, aut non per pecuniam numeratam, de qua numeratione dixi, quoad forum conſcientiæ in conditione quarta num. 7. non ſtatim eum judicandum eſſe invalidum, & illicitum, ſed potius validum, licitumque, etiam in foro externo. Ratio eſt, quia ſemper eſt præſumendum pro actu, ut potius valeat, quàm pereat, & quod licitus fuerit, quàm illicitus, ſi ſolum omittantur conditiones, quæ cum ſint leves, non ſunt de ſolennitate neceſſaria, nec inducunt formam ſubſtantialem contractus.

28. Id certè multò veriùs eſt, ſi addatur in inſtrumento contractus hæc, vel ſimilis clauſula: *Contrahimus juxta formam Bullæ. vel ſervatis conditionibus Pontificiis, nec aliter, nec alio modo.*

Tunc enim, ſi quid in tali contractu appoſitum inveniatur, quod Bullæ adverſetur haberi debet pro non adjecto, atque huic doctrinæ favet illud Juris. *a Vitioſa debent haberi pro non appoſitis.*

29. Idem denique verum erit, ſi contrahens ſit Ruſticus, vel mulier, nam de his non præſumendum eſt, velle celebrare contractum illicitum, & uſurarium, ut notant Covarr. *b* aliique.

30. Secundò, notare operæ pretium eſt, has conditiones Pontificias extendi ſolùm ad contractus Cenſuales, qui fiunt per modum emptionis, & venditionis, id eſt, quibus addito pretio, emitur Cenſus; de his enim agit Pontifex, non ergo ad eos, qui fiunt per contractum conditionis, aut dotis conſtituendæ, vel per viam legati, ſeu ultimæ voluntatis, &c. Ita ex Navarro Leſſius, *c* in his enim ſatis eſt ſervare ea, quæ ſunt neceſſaria de jure naturæ.

31. Tertiò, nota eſſe probabilem opinionem illorum, qui affirmant eas ſolas conditiones ex prædictis requiri pro foro conſcientiæ ad validum, licitumque contractum Cenſus, quas de jure naturæ eſſe ſupra diximus ex Leſſio, *d* cæteras eſſe pro foro externo. Lege Bonac. *e* alioſque ab ipſo citatos.

a L. cum precario ff. de precario.
b Covarr. l. 3. Var. c. 8. nu. 3. Tiraq. de retract. convent. in Præfat. n. 34. & 35.
c Leſſ. l. 2. c. 22. nu. 56.
d Supra c. 4. nu. 1.
e Bonac. de contr. d. 3. qu. 4. p. un. nu. 45. Vide etiam quæ dicam infra c. 6. nu. 4.

GREGORIUS XIII.

32. Hic, anno 1574. apud Bullarium ad petitionem Regis Philippi Secundi approbavit Bullam Nicolai V. pro Regno Siciliæ ultra Pharum, deditque facultatem, ut in Sicilia conſtituerentur Cenſus juxta Bullam Nicolai V. non obſtante Bulla Pii V. addidit tamen quaſdam conditiones, quas non inferius paulò pòſt expendemus. Interim videatur Summa Corona. *f*

f Summa Corona 2. p. de Cenſ. nu. 16.

CLEMENS VIII.

33. Denique Clemens VIII. anno 1592. edidit conſtitutionem, quæ incipit: *Quæ ad ſublevationem* Ubi præcipit ne in ſtatu Eccleſiaſtico inpoſterum creentur Cenſus, niſi ad ſummum ad rationem ſeptem pro centenario.

CAPUT VI.

De conſtitutione Cenſus pro Regno Siciliæ in forma Bullæ Nicolai V. & Gregorii XIII.

§. I.

Proponitur Bulla Nicolai.

1. BUllam Nicolai V. pro utraque Sicilia ultra, & citra Pharum habes in Bullario, eandemque refert Collerius, *g* ſumma Corona *h* Duardus, *i* Petrus, *k* de Gregorio, Lupus, *l* qui ultimus, dum addidit, hanc Bullam eſſe valdè periculoſam, & præbere materiam uſuræ, fœdè labitur, cum Nicolaus V. ibidem ſub indignatione Dei præcipiat, ne quis audeat contradicere iis, quæ in dicta Bulla definit, & concedit. Nec minus errat Auguſtinus Montalicinus *m* in lucerna animæ, dum ait, id eſſe permiſſum à Nicolao, tanquam minus malum, ad majora mala vitanda; ſicuti Judæis fuit permiſſum repudium, & uſura; errat, inquam, vehementer, cæcutique in tenebris, quamvis lucernam animæ ſibi præferre profiteatur; non enim id Pontifex permittit, ut minus

g Coller. de contract. Cenſuali initio.
h Summa Corona de Vſura circa contr. Cenſuales.
i Duard. de Cenſib. T. 1. initio.
k Petr. de Gregor. de Cenſ.
l Lup. comment. 2. de Vſur. §. 2. nu. 85.
m Auguſt. Montalic. in lucerna animæ c. 18. §. 9. nu. 21.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN